

и позив да се различити погледи и отворена питања тематизују. Ова књига уједно представља готово идеалну парадигму међународног интердисциплинарног и интерконфесионалног приступа научној грађи, као и пример високог нивоа изучавања дела Светог Апостола Павла.

У једну реч – ова настолна књига је неизоставни компендијум савремених сазнања и методолошких егзегетичких тенденција у изучавању и рецепцији Светог Апостола Павла, те би ваљало да буде саставни део свих богословских библиотека.

Зоран Андрић

Rodney Stark: *Gottes Krieger. Die Kreuzzüge in neuem Licht*

Haffmans & Tolkemit, Berlin 2013

400 стр. ; 21 cm

ISBN: 978-3-942989-28-2

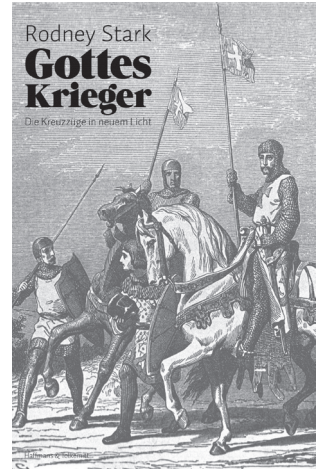
Божији војевници

Крсташи уопштено важе за фанатичне варваре. Високи идеали крсташа били су проневерени њиховом бруталношћу и похлепом, а њихова борбена предузимљивост била је прожета слепом самоувереношћу у праведност рата (*bellum iustum*), односно у богоугодност крсташких похода. Свети рат није био ништа друго до чин интолерантности у Божије име и тиме огрешење о Светога Духа.

Оваква слика је погрешна, вели категорично у својој новој књизи социолог религије Родни Старк. Књига Роднија Старка, угледног америчког социолога религије на Универзитету

у Вашингтону (Rodney Stark, *Good Battalions. The Case of the Crusade*, Harper Collins, New York 2009 – Rodney Stark, *Gottes Krieger. Die Kreuzzüge in neuem Licht*, Haffmans & Tolkemit, Berlin 2013) – настоји

да покаже како су сасвим погрешне тезе о крсташким ратовима као бруталним, империјалистичким, разбојничким и завојевачким походима хри-



шћанског Запада против образованог, толерантног и мирољубивог исламског Истока.

Крсташки ратови су, вели аутор, и данас извор и надахнуће мржње и срџбе исламског света према Западу. Аутор вели да крсташки ратови нису отпочели без претходних провокација и да они нису били први вид европског колонијализма, као што то виде извесни историографи. Ти ратови нису вођени само зарад освајања земље, плена или покрштавања, а крсташи нису били дивљи варвари који су култивисане муслимане злостављали. „Они су заправо веровали да су слуге у Божијим батаљонима“, тврди аутор на крају књиге. Фатална логика аргументативне симетрије важи и данас за цихадисте: и они верују и тврде да су слуге у Алаховим батаљонима. Чини се да је фацит ове књиге већ био формулисан и пре но што је аутор започео са писањем. Старк није историчар, што и сам признаје. Његово дело је пре покушај да крсташке ратове као социолог разуме и заснује апологетску мрежу аргумената у чијој би светлости они добили нову конотацију. Аутор вели да су крсташки ратови „први милитаристички одговор на исламску терористичку агресију“, што је мимо ноторног анахронизма, прекорачење научне објективности

и пре израз америчке преосетљивости у постојаном антагонизму – *Clash of Civilizations* – између Америке и исламских држава. Амерички председник Џорџ Буш је након 11. септембра 2001. г. тврдио да је борба против тероризма „крсташки поход“. Старку је пре стало да васпостави углед крсташких ратника-витезова, који су на заповест папе Урбана II желели да ослободе Свету Земљу и тиме се очисте грехова.

Старк настоји да детаљно опише историју исламског освајања делова Европе, Средњег Оријента, Северне Африке... Он живо описује страдања Јевреја и хришћана у освојеним областима и неописива страдања и покоље ходочасника који су се упућивали у Свету Земљу зарад поклоњења светињама као и молбе Алексија I Комнина војводама Запада да Византију ослободе од најезде Турака – управо обраћених у ислам, или молбе папе Урбана II свим витезовима Европе – да помогну да се за хришћанске поклонике васпостави ходочаснички пут за Свету Земљу са заштитом.

Старк пластично представља застрашујућа крвопролића у борбама крсташа, њихове победе, као и њихове фаталне поразе. Књигом *Божији војевници Крсташки ратници у новој светлости* нуди нам овај рено-

мирани социолог религије савсим нову, ревидирану слику богатих фасета седам великих крсташких похода и свега што се између 1095. и 1291. године у Европи и на Блиском Истоку заиста збивало.

Изузму ли се слепе мрље и идеолошке идиосинкразије, реч је о надасве занимливој књизи, која можда ту и тамо

пренаглашено идеализује слику ратника-витезова, сходно литерарним клишеима у духу романтике 19. века, у парадним костимима и униформама попут Ричарда Лављег Срца. И мимо тих сужења перспективе, Старкова књига заслужује пажњу богословске и академске јавности.

Зоран Ангрић

Klaus Rosen: *Konstantin der Große. Kaiser zwischen Machtpolitik und Religion*

Klett–Cotta Verlag, Stuttgart 2013.

494 стр. ; 23 cm

ISBN: 978–3–608–94050–3

Победа у знаку крста

– О цару Константину у делу једног немачког аутора –

Пре нешто више од 1700 година, 28. октобра 312. године, однео је Константин Велики победу над својим противницима на Милвијском мосту, северно од Рима. Да ли је тај тријумф био плод предсказања (визије) крста и Константина, као првог хришћанског цара, односно да ли је тим догађајем Запад постао хришћански – то су махом фокуси око којих круже мултиперспективна испитивања у различитим публикацијама на немачком говорном подручју.

Слика Константина Великог била је од почетка кроз екстремне дивергенције доведена до искључивих супротности. Таква дијаметрично опречна слика није постојала само међу пристолицама и противницима, међу староверујућим и хришћани-

